

פרשת יתרו תש"ע בין ישראל לעמים

שמות פרק יח

(א) וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יקוק את ישראל ממצרים: (ב) ויקח יתרו חתן משה את צפורה אשת משה אחר שלוחיה: (ג) ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה: (ד) ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה: (ה) ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלהים: (ו) ויאמר אל משה אני חתנד יתרו בא אלך ואשתך ושני בניה עמה: (ז) ויצא משה לקראת חתנו וישתחו וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו האלה: (ח) ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה יקוק לפרעה ולמצרים על אודת ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם יקוק: (ט) ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה יקוק לישראל אשר הצילו מיד מצרים:

רש"י

(א) וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק: יתרו - שבע שמות נקראו לו רעואל, יתר, יתרו, חובב, חבר, קיני, פוטיאל. יתר, על שם שיתר פרשה אחת בתורה (להלן פסוק כא) ואתה תחזה. יתרו לכשנתגייר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו. חובב שחבב את התורה. וחובב הוא יתרו, שנאמר (שופטים ד יא) מבני חובב חותן משה. ויש אומרים רעואל אביו של יתרו היה, ומה הוא אומר (שמות ב יח) ותבאנה אל רעואל אביהן, שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא. בספרי: חתן משה - כאן היה יתרו מתכבד במשה, אני חותן המלך ולשעבר היה משה תולה הגדולה בחמיו, שנאמר (שמות ד יח) וישב אל יתר חותנו: למשה ולישראל - שקול משה כנגד כל ישראל: את כל אשר עשה - להם בירידת המן ובבאר ובעמלק: כי הוציא ה' וגו' - זו גדולה על כולם: (ב) אחר שלוחיה - כשאמר לו הקב"ה במדין (שמות ד יט) לך שוב מצרימה, (שם כ) ויקח משה את אשתו ואת בניו גוי ויצא אהרן לקראתו, (שם כז) ויפגשוהו בהר האלהים. אמר לו מי הם הללו. אמר לו זה היא אשתי שנשאתי

רשב"ם

(א) אשר עשה אלהים למשה - שלא הזיקו פרעה ושגידלו הקי בעיני פרעה ועבדיו ועשה לישראל ניסים על ידו: (ב) אחר שלוחיה - לאחר שהחזירה ושילחה משה ממצרים [אעפ"י] שלא ראינו עד עכשיו שהחזירם לבית חמיו. ויש מפרשים ואחרי כן שלח לה נדוניתה כדכתי' ויתנה שלוחים לבת פרעה. ונראה הוא פשט, שלא מצינו מקראות בעניין זה אלא קודם ששלחה יתרו לה ולבניה במדבר היה לו לכתוב למעלה אחרי פרשת דמים למולות "ואחר כך חזר משה ושילחה אצל אביה לה ולבניה" דוגמת וחס הוא אבי כנען. אחר שלוחיה, כמו ואחר תטהר וכמו שפירשתי אחר נאחו בסבך, קדמו שרים אחר נוגגים: (ו) ויאמר - שליח יתרו אל משה אני חותנד יתרו: (ז) התלאה אשר מצאתם בדרך - רדיפת פרעה, מים ומן ובשר שנתן להם הקי: (ט) ויחד - מגזרת חדה, כמו עוז וחדוה, כדין כל תיבות של בגי"ד כפ"ת שמגזרת חטופי למד פעל שסופם דגשים, מן בכה ויבך, מן פתה ויפת בסתר לבי, יפת אלהים ליפת [שסופם דגש כמו] אל תוסף כל דבריו, מן שבה וישב:

במדין ואלו בני. אמר לו והיכן אתה מוליכן. אמר לו למצרים. אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם. אמר לה לכי אל בית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה: (ד) ויצלני מחרב פרעה - כשגילו דתן ואבירם על דבר המצרי ובקש להרוג את משה, נעשה צוארו כעמוד של שיש: (ה) אל המדבר - אף אנו יודעין שבמדבר היו, אלא בשבחו של יתרו דבר הכתוב, שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר, מקום תהו, לשמוע דברי תורה: (ו) ויאמר אל משה - על ידי שליח: אני חתנד יתרו וגו' - אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה: (ז) ויצא משה - כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה, כיון שיצא משה יצא אהרן נדב ואביהוא, ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא: וישתחו וישק לו - איני יודע מי השתחוה למי, כשהוא אומר איש לרעהו, מי הקרוי איש, זה משה, שנאמר (במדבר יב ג) והאיש משה: (ח) ויספר משה לחתנו - למשוך את לבו לקרבו לתורה: את כל התלאה - שעל הים ושל עמלק: התלאה - למייד אל"ף מן היסוד של התיבה והתי"ו הוא תיקון ויסוד הנפול ממנו לפרקים, וכן תרומה, תנופה, תקומה, תנואה: (ט) ויחד יתרו - וישמח יתרו, זהו פשוטו ומדרשו נעשה בשרו חדודין חדודין, מיצר על איבוד מצרים, היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה: על כל הטובה - טובת המן והבאר והתורה. ועל כולן אשר הצילו מיד מצרים, עד עכשיו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים, שהיתה הארץ מסוגרת, ואלו יצאו ששים רבוא:

שמות פרק יב פסוק לח

וגם ערב רב עלה אתם וצאן ופקר מקנה
כבד מאד:

אונקלוס

ואף נוכראין סגיאין סליקו עמהון וענא ותורי
בעירא סגי לחדא:

רש"י

ערב רב - תערובות אומות של גרים:

במדבר פרק יא פסוק ד

והאספסוף אשר בקרבך התאווי תאנה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר:

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יג הלכה טו

לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמא מן הפחד חזרו, ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו, שכל החוזר מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגירי הצדק, ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והיו ב"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו מכ"מ ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם.

רס"י לילה לרבי צדוק הכהן מלובלין - אות נח

וביציאת מצרים שהיא תחילת בנין האומה וידוע דכל קומה שלימה נחלק לעשר והיו צריכים להשתלם בעשר מידותיהם שיהיו כולו זרע אמת נבדל מהעמים. היו הבירור בעשר מכות שבאו על המצריים ובכל מכה הפליא ה' בין מצרים ובין בני ישראל. וידוע מה שכתבו קמאי דבביאת המכות היה פחד גם לבני ישראל דנתייראו שמא יהיה גם עליהם וכך היה ראוי כפי הדמיון הכוזב ושהם יצאו מהדמיון וידבוקו באמת ואז יכירו האמת שאין להם שייכות עם המכות כלל: ומכת חושך הוא התשיעי נגד היסוד ששם עיקר זוהמת מצרים ערות הארץ ועל כן במידה זו החושך יכסה ארץ שם ולכל בני ישראל היה אור במושבותם כי הם היו גדורים בעריות ושמו מעיד עליהם נגד המצרים לעדות השם י"ה (שיר השירים רבה ד, יב) שהם שתיים ראשונות המורות על הנסתרות כידוע. כי מצד הנגלה היה טענה ואומות העולם מונין אותם וכפי גודל שיקועם במצרים עד שנקראים גוי מקרב גוי כעובר בבטן אמו (שוחר טוב מזמור קז) היה נראה כאילו גם הם מזוהמים חס ושלום כמוהם. אבל באמת שם דייקא נתבררה טהרת בני ישראל וזכו לפסיקת הזוהמא לגמרי על ידי ההכנה בגלות מצרים דוקא שהיה החשוכא דברישא ומזה זכו לנהורא במושבותם אחר כך ובכל מקום שהיה הישראל הולך היה האור ממשמש ובא עמו. והוא כטעם בחושך ועומק השיקוע ה' אור להם ואי אפשר לחושך להחשיך להם כלל:

ליקוטי הלכות או"ח הל' פסח סימן ו סעי' א

[א] וזה בחינת פסח, כי עקר יציאת מצרים היה לגלות האמונה הקדושה, שזה עקר יציאת מצרים לקבל את התורה שהיא אמונה, כמו שכתוב, "כל מצותיך אמונה". כמו שכתוב, "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים וכו'. ועקר האמונה היא על ידי אמונת חכמים בחינת ויאמינו בה' ובמשה עבדו, כי אי אפשר להאמין בה' כי אם פשמאמינין במשה עבדו, שהוא אמונת חכמים, כי לגדלתו אין חקר והוא יתברך מרמם ונעלה ונשא מאד מדעתנו. ואי אפשר להשיג האמונה הקדושה כי אם על - ידי הצדיקים האמתיים שהם מכניסין בנו האמונה הקדושה. וצריכין אנו להאמין בהם ולבלי לסור מדבריהם ימין ושמאל. וכל הקלוקל של כל הדורות שהיו מכעיסין ובאין קדם מתן תורה, שהם דור המבול ודור הפלגה, הכל היה על ידי פגם אמונת חכמים, כמו שכתוב, "לא יפנה דרך כרמים". ופרש רש"י שפרמים הם הצדיקים שהיו נשבעין לבלי לפנות לדרך של הצדיקים האמתיים העומדים ברומו של עולם, כי בכל דור ודור היו בודאי צדיקים גבוהים אמתיים, כגון מתושלח ונח ושם ועבר וחנוך וכיוצא בהם, ואם היו מאמינים בהם, היו זוכים על ידם לאמונה הקדושה ולדרך ישרה לעבודתו יתברך. והיו נצולים מן המבול ושאר צרות ואבדו העולם הזה והעולם הבא, הכל על ידי פגם אמונת חכמים. וכן בכל דור ודור עקר התקנה לזכות לתכלית הנצחי לחיי עד הוא על - ידי אמונת חכמים אמתיים אשר זכו להתגבר על יצרם וכפו תאותם והפכו פניהם מהבלי העולם הזה לגמרי וברחו בחיים אמתיים ויגעו וטרחו ביגיעות ועבודות גדולות לשמו יתברך עד שזכו למה שזכו. והשיגו השגת אלקות ובגדל כחם הם יכולים לקרב אותנו גם כן אליו יתברך. ואנו מחיבים להאמין בהם, כמו שכתוב, "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך וכו'". כי הם יודעין להורות לנו הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.